

KATE CRAWFORD

Yapay Zekanın Atlası

27 sayfalık görselleştirilmiş geniş özet

16 özgün bölüm gravürü · Gündelik örnekler

Ana fikirler · Eleştiriler · Akılda kalan sahneler

Özgün eserin yerini tutmayan açıklamalı okuma rehberi

OKUMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE

Bu rehberin pusulası

Telefonunuza 'buluttan' bir cevap gelir. O görünmez anın arkasında lityum madeni, soğutma suyu, veri merkezi, gece vardiyasında etiket yapan işçi ve milyonlarca insanın toplanmış verisi vardır. Crawford atlası gökyüzünden toprağa indirir.

Bu kitap nasıl okunmalı?

Yapay zekâyı buluttaki sihirli zekâ değil, maden, enerji, düşük ücretli emek, dev veri kümeleri, sınıflandırma ve devlet gücünden oluşan gezegen ölçekli çıkarım sistemi olarak haritalayan güçlü inceleme.

Kitap her bölümde yapay zekânın başka maddi katmanını izler: yeryüzü, emek, veri, sınıflandırma, duygu ve devlet. Rehber teknoloji karşıtı korku üretmez; kimin kaynak sağladığını, kimin karar verdiğini ve bedeli kimin taşıdığını sorar.

Amazon deposunda işçi algoritmanın saniyelik hız hedefini izlerken sistem 'otomasyon' diye tanıtılır. Makine insan emeğini yok etmemiş; onu görünmez, parçalı ve daha sıkı ölçülen hale getirmiştir.

KULLANIM ÖNERİSİ

Bir oturuşta bitirmek zorunda değilsiniz; her gravür bir sonraki durak için hafıza kancasıdır.

YOL HARİTASI

21 durakta kitabın bütünü

01	Bu kitap nasıl okunmalı?	12	Duygu tanımanın eski kökleri
02	Yapay zekâ neden yapay değildir?	13	Devletin görme arzusu
03	Yapay zekâ ne kadar zekidir?	14	Askerî laboratuvarıdan gündelik ürüne
04	Lityumun ve nadir madenlerin izi	15	Tahmin siyaseti
05	Bulutun suyu ve elektriği	16	Atlas neden harita metaforudur?
06	Otomasyonun görünmez işçileri	17	Reddetmek ve yeniden kurmak
07	Depodaki algoritmik patron	18	Kitabın kolay yanlış anlaşılacağı yer
08	Veri bulunmaz, toplanır	19	Kitap hakkında süren tartışma
09	Eğitim kümelerinin geçmişi	20	Bugüne taşınan üç soru
10	Sınıflandırmak iktidardır	21	Bir cümlede kitabın özü
11	Yüz ne anlatabilir?		

Yapay zekâ neden yapay değildir?

Sistemler doğal kaynak, insan emeği ve toplumsal kurumlara dayanır; bağımsız dijital zihin gibi sunulmaları altyapıyı gizler. İlk bakışta küçük görünen bu değişiklik, olayın nedenini ve sorumluluğunu başka bir yerde aramamızı sağlar.

Sesli asistan cevabı veri merkezi ve etiket işçisi olmadan üretilmez. Gündelik ayrıntı tam da bu nedenle önemlidir: soyut düşüncenin insana ve zamana değdiği yeri açık eder.

Yapay sözcüğü teknik üretimi tümüyle yanlış yapmaz. Yazarın görmediği deneyimler ve dışarıda bıraktığı kişiler, kavramın sınırını anlamak için ayrıca dinlenmelidir.

Görünen arayüzün altındaki tedarik zincirini izlemek gerekir. Küçük bir haftalık gözlem, fikrin gerçekten açıklayıcı mı yoksa yalnız kulağa etkileyici mi geldiğini gösterebilir.

Yapay zekâ ne kadar zekidir?

Dar örüntü tanıma başarısı genel anlayış, sağduyu ve amaç sahibi insan zekâsıyla aynı değildir. Yazar böylece tekil olayı daha geniş bir düzenin işareti olarak okumayı önerir.

Model kediye tanır ama kedinin evdeki anlamını yaşamaz. Koşullardan yalnız biri değiştiğinde sonucun da değişebilmesi, burada kaderden değil ilişkiden söz edildiğini gösterir.

İnsanlaştırma eleştirisi gerçek performansı küçümsememelidir. Bu eleştiri kitabı reddetmek değil, güçlü tarafıyla aşırı iddiası arasına görünür bir çizgi çekmektir.

Görevi, veriyi ve hata koşulunu açıkça belirtmek gerekir. Bugün aynı ilişkiyi ararken önce görünen sonucu değil, sonucu normalleştiren kuralı ve teşviki bulmak gerekir.

Örneği tersinden düşündüğümüzde, “Yapay zekâ ne kadar zekidir?” ile Yapay Zekanın Atlası kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınılanabilecek düşünme aracına dönüşür.

İKİNCİ KISIM · YERYÜZÜ

04. DURAK

Lityumun ve nadir madenlerin izi

Cihaz ve veri merkezleri maden çıkarımı, su, arazi ve küresel lojistik ister. Kavram böyle kurulunca tartışma soyut bir tanımdan çıkar ve gözlenebilir sonuçlara bağlanır.

Elektrikli donanım için çölde su kullanan lityum sahası yerel yaşamı etkiler. Bu olayın tersini hayal etmek, hangi ayrıntının zorunlu hangisinin değişebilir olduğunu anlamayı kolaylaştırır.

Teknoloji iklim çözümüne de katkı sağlayabilir. Betimleme ile onay aynı şey değildir: Bir düzenin nasıl çalıştığını anlatmak onun doğru olduğunu söylemez.

Tam yaşam döngüsü kazanç ve maliyetini birlikte ölçmek gerekir. İşyerinde ya da evde kişiyi suçlamadan önce davranışı üreten koşulu değiştirmek daha öğretici bir deney olabilir.

Bölümün görünmeyen ikinci katında, “Lityumun ve nadir madenlerin izi” ile Yapay Zekanın Atlası kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

Bulutun suyu ve elektriği

Bulut fiziksel veri merkezlerinde elektrik tüketir ve sunucuları soğutmak için yerel su sistemlerine bağlanır. Yazarın itirazı kişilere değil, kişilerin davranışını anlaşılır kılan yerleşmiş açıklama biçiminedir.

Kurak bölgede merkez milyonlarca litre soğutma suyu ister. Koşullardan yalnız biri değiştiğinde sonucun da değişebilmesi, burada kaderden değil ilişkiden söz edildiğini gösterir.

Şirket verimliliği ve yenilenebilir enerji kullanımı değişebilir. İnsan niyeti ile kurumsal sonuç aynı yönde olmayabilir; bölümün gerilimi çoğu zaman tam burada doğar.

Toplam büyüme, enerji kaynağı ve yerel kıtlığı birlikte görmek gerekir. Küçük bir haftalık gözlem, fikrin gerçekten açıklayıcı mı yoksa yalnız kulağa etkileyici mi geldiğini gösterebilir.

Bu bağlantıyı bir adım daha izlediğimizde, “Bulutun suyu ve elektriği” ile Yapay Zekanın Atlası kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

OKUMA EŞİĞİ 1 / 3

İlk bağlantılar artık görünür

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Yapay zekâ neden yapay değildir?
- Yapay zekâ ne kadar zekidir?
- Lityumun ve nadir madenlerin izi
- Bulutun suyu ve elektriği

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Otomasyonun görünmez işçileri
- Depodaki algoritmik patron
- Veri bulunmaz, toplanır
- Eğitim kümelerinin geçmişi

Bağlantı sorusu: “Yapay zekâ neden yapay değildir?” ile “Bulutun suyu ve elektriği” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Otomasyonun görünmez işçileri” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Otomasyonun görünmez işçileri

Veri temizleme, içerik denetimi ve etiketleme yapan insanlar otomatik görünen hizmetin içinde saklanır. Bu cümle kitabın tamamını açıklamaz; fakat doğru kapıyı açan anahtarın dişlerini gösterir.

İşçi binlerce şiddet görüntüsünü sınıflandırır, kullanıcı yalnız temiz akışı görür. Olayı yaşayan kişi bütün düzeni görmese bile düzen onun seçeneklerini sessizce daraltır ya da genişletir.

Her sistem aynı emek yoğunluğuna sahip değildir. Kavram bazı olaylarda merkezde, bazılarında yalnız küçük bir etkidir; ölçüyü bağlam belirler.

Ücret, psikolojik sağlık ve itiraz hakkını tedarik zincirine dahil etmek gerekir. Sosyal medyadaki kesin hüküm karşısında hangi kanıtın eksik olduğunu sormak, acele genellemeyi durdurabilir.

Büyük resmi yeniden kurduğumuzda, “Otomasyonun görünmez işçileri” ile Yapay Zekanın Atlası kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

Depodaki algoritmik patron

Algoritmalar çalışan temposunu, vardiyayı ve performansı ölçerek yönetici kararını otomatik kural gibi sunabilir. İlk bakışta küçük görünen bu değişiklik, olayın nedenini ve sorumluluğunu başka bir yerde aramamızı sağlar.

Bileklik geciken saniyeyi kaydeder ve işçiye uyarı verir. Örnek tek başına kanıt değildir; yine de iddianın hangi yönde sınanacağını gösteren sağlam bir büyüteçtir.

Ölçüm güvenlik ve planlama sağlayabilir. Açıklama olasılığı gösterir, kaçınılmaz kader ilan etmez; koşullar değişince sonuç da değişebilir.

Hedefi kimin koyduğunu ve karara itiraz yolunu sormak gerekir. İşyerinde ya da evde kişiyi suçlamadan önce davranışı üreten koşulu değiştirmek daha öğretici bir deney olabilir.

Veri bulunmaz, toplanır

Veri doğada hazır ham madde değil, belirli amaçla seçilen, etiketlenen ve mülkiyete alınan insan izidir. Mesele sözcüğün tanımından çok, tanımın hangi eski alışkanlığı görmemizi sağladığıdır.

Sokak fotoğrafı yüz tanıma kümesine kişilerin haberi olmadan girer. Büyük sözcüklerin gerisindeki basit hareket görüldüğünde, bölümün iddiası hem daha anlaşılır hem de daha tartışılabilir olur.

Kamusal görünürlük sınırsız kullanım izni değildir. Açıklama olasılığı gösterir, kaçınılmaz kader ilan etmez; koşullar değişince sonuç da değişebilir.

Rıza, amaç, süre ve yeniden kullanım sınırı belirlemek gerekir. Aynı ilişkiyi sıradan bir nesnenin üretiminde, kullanımında ve atığa dönüşmesinde izlemek şaşırtıcı bağlantılar açabilir.

Aynı olaya başka bir kişinin gözünden bakıldığında, “Veri bulunmaz, toplanır” ile Yapay Zekanın Atlası kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

Eğitim kümelerinin geçmişi

Büyük veri kümeleri internetin eski önyargı, telif ve kategori hatalarını modele taşıyabilir. Bu nokta kaçırılırsa bölüm kolayca bir slogana dönüşür; görülürse kitabın geri kalanı yerine oturur.

Meslek görselleri bir cinsiyeti, suç etiketi belirli grupları fazla temsil eder. İnsan yüzü eklenince tartışmanın bedeli de görünür olur; kavram yalnız kitap sayfasında kalmaz.

Dengeleme bütün bağlam sorununu çözmez. Karşı örnekler iddiayı çöpe atmak yerine hangi koşullarda gerçekten işe yaradığını daha açık gösterir.

Kaynak soy ağacı ve etiket kararlarını belgelemek gerekir. Bir haber okurken amaç kavramı insanlara etiket yapmak değil, söylenmeyen koşulu ve bedeli fark etmektir.

OKUMA EŞİĞİ 2 / 3

Ayrıntılardan büyük resme

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Otomasyonun görünmez işçileri
- Depodaki algoritmik patron
- Veri bulunmaz, toplanır
- Eğitim kümelerinin geçmişi

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Sınıflandırmak iktidardır
- Yüz ne anlatabilir?
- Duygu tanımanın eski kökleri
- Devletin görme arzusu

Bağlantı sorusu: “Otomasyonun görünmez işçileri” ile “Eğitim kümelerinin geçmişi” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Sınıflandırmak iktidardır” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Sınıflandırmak iktidardır

İnsanları sabit kutulara ayırmak hizmeti düzenlerken kimliği daraltır ve hak sonucuna bağlanabilir. Bu cümle kitabın tamamını açıklamaz; fakat doğru kapıyı açan anahtarın dişlerini gösterir.

Risk puanı karmaşık hayatı tek renge indirip kredi kararını etkiler. Aynı sahneye başka bir kişinin gözünden bakmak, açıklamanın sakladığı güç ve maliyet farkını ortaya çıkarabilir.

Bazı sınıflandırmalar tıpta ve güvenlikte gereklidir. İtirazın hedefi çoğu zaman ana soru değil, o soruya verilen cevabın gereğinden fazla genişletilmesidir.

Kategori amacını, hata maliyetini ve düzeltme hakkını açıklamak gerekir. Geçmişteki örneği bugüne kopyalamak yerine, örneğin açtığı soruyu yeni araçlar içinde yeniden sınamak gerekir.

Kavramı gerçek bir karara uyguladığımızda, “Sınıflandırmak iktidardır” ile Yapay Zekanın Atlası kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

Yüz ne anlatabilir?

Yüz ifadesinden iç duyguyu evrensel ve kesin okuma iddiası bağlam, kültür ve beden çeşitliliğini azaltır. Yazarın temel hamlesi, alışılmış açıklamanın arkasında çalışan görünmez ilişkiyi ortaya çıkarmaktır.

Kaş çatma öfke, güneş veya yoğun düşünme olabilir. Olayı yaşayan kişi bütün düzeni görmese bile düzen onun seçeneklerini sessizce daraltır ya da genişletir.

Bazı ifadeler istatistiksel ipucu taşıyabilir. Yazarın güçlü tonu, olasılık ve bağlam payını yok etmez; gerçek hayat iki uç arasında birçok ara renk taşır.

İpucunu yüksek riskli kararın kesin kanıtı yapmamak gerekir. Bir iddia fazla rahatlatıcı geliyorsa onu yanlışlayabilecek sahneyi düşünmek, fikri daha sağlam kullanmayı sağlar.

Örneği tersinden düşündüğümüzde, “Yüz ne anlatabilir?” ile Yapay Zekanın Atlası kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

Duygu tanımanın eski kökleri

Yüzden karakter ve suç okuma hayali fizyonomi gibi tartışmalı geleneklerle akrabalık taşır. Burada amaç tek bir neden ilan etmek değil, olayın hangi bağlantı üzerinden biçimlendiğini göstermektir.

Eski kafatası cetveli bugün kamera puanına dönüşür. Büyük sözcüklerin gerisindeki basit hareket görüldüğünde, bölümün iddiası hem daha anlaşılır hem de daha tartışılabilir olur.

Tarihsel benzerlik yeni yöntemin tamamen aynı olduğu anlamına gelmez. İnsan niyeti ile kurumsal sonuç aynı yönde olmayabilir; bölümün gerilimi çoğu zaman tam burada doğar.

Kanıt düzeyi ve kullanım sonucunu bağımsız sınamak gerekir. Bugünkü karşılığı bulmanın en sade yolu, 'başka türlü olsaydı ne değiştirdi?' sorusunu gerçek bir olaya uygulamaktır.

Bölümün görünmeyen ikinci katında, “Duygu tanımanın eski kökleri” ile Yapay Zekanın Atlası kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

Devletin görme arzusu

Kimlik, sınır ve risk yönetimi için yapay zekâ devletin nüfusu daha ayrıntılı sınıflandırma kapasitesini büyütür. Bu nokta kaçırılırsa bölüm kolayca bir slogana dönüşür; görülürse kitabın geri kalanı yerine oturur.

Kamera ağı yüzleri izleyip hareket haritası çıkarır. Örnek tek başına kanıt değildir; yine de iddianın hangi yönde sınanacağını gösteren sağlam bir büyüteçtir.

Kamu güvenliği gerçek ihtiyaç olabilir. Benzetme akılda kalıcıdır fakat dünyanın tamamı değildir; nerede bittiğini bilmek dürüst okumanın parçasıdır.

Orantı, şeffaflık, bağımsız denetim ve silme sınırı gerekir. Kamusal kararı değerlendirirken ortalama sonuç kadar bedeli kimin ödediğini ve kimin konuşmadığını da sormak gerekir.

Bu bağlantıyı bir adım daha izlediğimizde, “Devletin görme arzusu” ile Yapay Zekanın Atlası kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

OKUMA EŞİĞİ 3 / 3

Son sorulara yaklaşıırken

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Sınıflandırmak iktidardır
- Yüz ne anlatabilir?
- Duygu tanımanın eski kökleri
- Devletin görme arzusu

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Askerî laboratuvarlardan gündelik ürüne
- Tahmin siyaseti
- Atlas neden harita metaforudur?
- Reddetmek ve yeniden kurmak

Bağlantı sorusu: “Sınıflandırmak iktidardır” ile “Devletin görme arzusu” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Askerî laboratuvarlardan gündelik ürüne” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Askerî laboratuvarдан gündelik ürüne

Birçok hesaplama ve görme tekniği askerî araştırma, hedefleme ve lojistik ihtiyaçlarıyla gelişmiştir. Bu nokta kaçırılırsa bölüm kolayca bir slogana dönüşür; görülürse kitabın geri kalanı yerine oturur.

Hava görüntüsü sınıflandırması sonra ticari harita hizmetine geçer. Bu olayın tersini hayal etmek, hangi ayrıntının zorunlu hangisinin değişebilir olduğunu anlamayı kolaylaştırır.

Köken teknolojinin tüm kullanımını mahkûm etmez. Geçmiş bugünün birebir kopyası saymak kadar, aralarında hiçbir bağ yokmuş gibi davranmak da yanıltıcıdır.

Finansman tarihinin hangi tasarım değerini taşıdığını incelemek gerekir. Bugün aynı ilişkiyi ararken önce görünen sonucu değil, sonucu normalleştiren kuralı ve teşviki bulmak gerekir.

Tahmin siyaseti

Geçmiş veriden gelecek risk puanı üretmek eski eşitsizliği doğal gelecek gibi yeniden kurabilir. Bölümün asıl sorusu, görünen sonuçtan önce hangi koşulların kurulmuş olduğudur.

Geçmişte fazla denetlenen mahalle daha çok kayıt üretir, sistem yine oraya polis gönderir. Bu küçük olay kitabın büyük haritasındaki bir iğnedir; çevresindeki ilişkiler görülünce yerinin neden önemli olduğu anlaşılır.

Tahmin bazı kaynak planlamasını iyileştirebilir. Karşı örnekler iddiayı çöpe atmak yerine hangi koşullarda gerçekten işe yaradığını daha açık gösterir.

Geri besleme döngüsü ve yanlış pozitif bedelini ölçmek gerekir. Bir haber okurken amaç kavramı insanlara etiket yapmak değil, söylenmeyen koşulu ve bedeli fark etmektir.

İddianın sınırını denemek için, “Tahmin siyaseti” ile Yapay Zekanın Atlası kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

Atlas neden harita metaforudur?

Atlas tek merkezli teknik şema yerine maden, işçi, veri, şirket ve devlet arasındaki dağınık güç noktalarını aynı haritaya koyar. Yazarın temel hamlesi, alışılmış açıklamanın arkasında çalışan görünmez ilişkiyi ortaya çıkarmaktır.

Bir telefon özelliğinden madene ve sınır kontrolüne uzanan yol çizilir. Bu olayın tersini hayal etmek, hangi ayrıntının zorunlu hangisinin değişebilir olduğunu anlamayı kolaylaştırır.

Harita bölgenin kendisi değildir; seçim yapar. İtirazın hedefi çoğu zaman ana soru değil, o soruya verilen cevabın gereğinden fazla genişletilmesidir.

Dışarıda kalan kullanıcı yaratıcılığı ve yerel alternatifleri de eklemek gerekir. Bölümün bugüne bıraktığı görev, tek bir doğru cevap ezberlemek değil, yanlış kurulmuş soruyu fark etmektir.

Reddetmek ve yeniden kurmak

Her yapay zekâ uygulamasını kaçınılmaz kabul etmek yerine bazı kullanımları yasaklamak, bazılarını kamusal denetime almak mümkündür. Kavram böyle kurulunca tartışma soyut bir tanımdan çıkar ve gözlenebilir sonuçlara bağlanır.

Okul duygu kamerasından vazgeçer, erişilebilirlik aracını şeffaf biçimde korur. İnsan yüzü eklenince tartışmanın bedeli de görünür olur; kavram yalnız kitap sayfasında kalmaz.

Reddetme tek başına adil alternatif yaratmaz. Kitabın yazıldığı dönem ve seçtiği dil hesaba katılmadan yapılan okuma, güçlü kavramı kolayca dogmaya çevirebilir.

İhtiyacı, daha az zararlı yöntemi ve hesap verebilirliği birlikte tasarlamak gerekir. Küçük bir haftalık gözlem, fikrin gerçekten açıklayıcı mı yoksa yalnız kulağa etkileyici mi geldiğini gösterebilir.

Sahnedeki zamanı biraz yavaşlattığımızda, “Reddetmek ve yeniden kurmak” ile Yapay Zekanın Atlası kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

SON DURAKLAR · SINIR

18. DURAK

Kitabın kolay yanlış anlaşılacağı yer

Crawford bütün yapay zekâ araştırmasının sahte veya her algoritmanın aynı derecede zararlı olduğunu söylemez. İtirazı sistemleri yalnız doğruluk puanıyla değerlendirip maddi ve siyasi bedeli dışarıda bırakmayadır.

Bir tıbbi model hayat kurtarabilir; eğitim verisi rızasız toplanmış, nadir gruplarda hatalı ve çok enerji tüketiyor olabilir. Yarar diğer soruları silmez, hepsini aynı değerlendirmeye sokar.

Yapay Zekanın Atlası için doğru okuma, güçlü cümleyi tek başına taşımak yerine onu destekleyen örneği ve sınırını da birlikte hatırlamaktır.

SON DURAKLAR · TARTIŞMA

19. DURAK

Kitap hakkında süren tartışma

Kitap yapay zekâ etiğini önyargı düzeltmesinden gezegen, emek ve iktidar ölçeğine genişletti; teknoloji politikasında etkili bir başvuru noktası oldu.

Çok farklı sistemleri çıkarım mantığı altında topladığı, teknik ayrıntıyı ve kullanıcı yararını bazen incelttiği, bazı veri kümesi anlatılarının araştırmacılarca tartışıldığı ve çözüm planının genel kaldığı eleştirildi.

Bir esere yöneltilen ciddi itiraz, onu otomatik olarak değersizleştirmez. Yapay Zekanın Atlası bugün hâlâ okunuyorsa bunun nedeni yalnız verdiği cevaplar değil, itirazların bile çevresinde dönmeye devam ettiği güçlü sorulardır.

SON DURAKLAR · BUGÜN

20. DURAK

Bugüne taşınan üç soru

Bu sistem hangi maden, enerji ve emekle çalışıyor? Veriyi kim hangi izinle sınıflandırdı? Hata ve itiraz bedelini kim taşıyor?

Günlük kullandığınız bir yapay zekâ özelliğini seçin; cihazdan veri merkezine, etiket işçisine, veri kaynağına ve karar sonucuna beş duraklı harita çizin.

Yapay Zekanın Atlası bu soruların hemen cevaplanmasını beklemez. İyi kitap bazen yeni bir bilgi vermekten önce, doğal sandığımız bir duruma başka gözle bakmayı öğretir.

SON DURAKLAR · ÖZ

21. DURAK

Bir cümlede kitabın özü

Yapay zekâ buluttaki bağımsız zekâ değil; toprak, enerji, emek, veri, sınıflandırma ve devlet gücünden oluşan maddi bir çıkarım düzenidir ve bu yüzden teknik olduğu kadar siyasi seçimdir.

Akılda tutulacak son görüntü, petrol mavisi, bakır ve asit yeşili tonlarında saydam bir yapay zekâ bulutunun altında maden ocağı, veri merkezi, etiket işçisi ve gözetim kamerasının tek dolaşım ağına bağlandığı atlas sahnesidir. Bu görüntü ayrıntıların yerini tutmaz; ana soruya geri dönmek için bir işaret levhasıdır.

Yapay Zekanın Atlası adlı özgün eseri okumak, burada sadeleştirilen yolun ritmini, kanıtlarını ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehber kapıyı kapatmak için değil, ardındaki odanın neden ilginç olduğunu göstermek için hazırlandı.

KAYNAKLAR VE KAPSAM

Neye dayandık, nerede durduk?

[1] Yale University Press - Atlas of AI

[2] De Gruyter - Atlas of AI Contents

TELİF VE SORUMLULUK NOTU

Bu çalışma eğitim ve araştırma amacıyla hazırlanmış özgün bir özet ve yorum rehberidir. Kitabın cümlelerini yeniden üretmez ve özgün eserin yerini tutmaz. Sağlık ve psikoloji başlıkları genel bilgi verir; tanı, tedavi veya kişiye özel profesyonel öneri değildir.

SON CÜMLE

Yapay Zekanın Atlası adlı özgün eseri okumak, burada sadeleştirilen yolun ritmini, kanıtlarını ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehber kapıyı kapatmak için değil, ardındaki odanın neden ilginç olduğunu göstermek için hazırlandı.